

Hrubá nedbanlivosť v trestnom práve ako základ budúcej rekodifikácie Trestného zákona?

Kiko, M., Richter, D.*

KIKO, M., RICHTER, D.: Hrubá nedbanlivosť v trestnom práve ako základ budúcej rekodifikácie Trestného zákona? Právny obzor, 108, 2025, č. 6, s. 579 – 602. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2025.6.05>

Gross negligence in criminal law as the basis for the future recodification of the Criminal Code? This paper addresses the issue of gross negligence in criminal law from the perspective of legal doctrine, case law, and proposed legislative reforms. Its primary aim is to assess whether gross negligence constitutes a distinct form of culpability or merely a more intense expression of conscious or unconscious negligence. The analysis includes doctrinal interpretations from Czech and Slovak legal scholarship, judicial decisions, and the influence of EU law. The article proposes criteria for distinguishing gross negligence from other forms of culpability and evaluates their relevance in light of the ultima ratio principle. The authors conclude that gross negligence does not constitute a new type of culpability, but rather a heightened level of existing negligence. Legislative recognition of this concept may improve legal certainty and predictability in the prosecution of negligent offenses.

Key words: gross negligence, culpability, negligence in criminal law, ultima ratio principle, recodification, decriminalization

Úvod alebo pohľad na hrubú nedbanlivosť očami právnej doktríny, súdov, národného zákonodarcu a Európskej únie

Pojem hrubá nedbanlivosť bol známy trestnoprávnej doktríne ešte pred prijatím nového trestného kódexu v ČR – zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „ČTZ“) a pred úvahami o prijatí noviel zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „Trestný zákon“ alebo „TZ“), na ktoré v ďalšom texte poukážeme.

Zaroveň s hrubou nedbanlivosťou pracovali a pracujú aj iné právne odvetvia ako trestného právo, napríklad české civilné právo operuje s pojmom hrubá nedbanlivosť pri náhrade nemajetkovej ujmy v § 2971 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník v znení neskorších predpisov: „*Odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.*“ Alebo pri odvolaní daru

* JUDr. Maximilián Kiko, LL.M., interný doktorand Katedry trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta UK Bratislava.

Bc. Daniel Richter, interný doktorand Katedry trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta UK Bratislava.

** Tento príspevok bol podporený grantom s názvom Excelentný grant Univerzity Komenského č. UK/3114/2024.

podľa § 2071 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník: „*Právo odvolat dar nemá dárce, který si stav nouze přivodil úmyslně nebo z hrubé nedbalosti.*“ Je notorieta, že civilné právo – či už slovenské alebo české – si pri problematike civilnej zodpovednosti „*prepožičiava*“ poznatky zavinenia z trestného práva, čo zvyšuje dôležitosť správneho zadenfinovania a výkladového uchopenia hrubej nedbanlivosti na úrovni trestného práva. Na nešťastie, aj tu narážame na nejednotnosť názorov predstaviteľov právnej doktríny.

V tejto súvislosti existujú v zásade dve názorovo rozdielne skupiny vo vzťahu k chápaniu hrubej nedbanlivosti. Prvá skupina zostáva názor, že hrubá nedbanlivosť nie je považovaná za novú formu zavinenia, ale predstavuje vyšší stupeň intenzity vedomej alebo nevedomej nedbanlivosti. Podľa Stanislava Mihálíka „*hrubá nedbanlivosť* pritom nie je považovaná za ďalšiu formu zavinenia (s ohľadom na ustálené diferencovanie úmyslu a nedbanlivosti), ale predstavuje vyšší stupeň intenzity samotnej nedbanlivosti, či už vedomej alebo nevedomej. Hodnotiacim kritériom je potom prístup páchatela k požiadavkám dodržania náležitej miery opatrnosti, pričom o hrubej nedbanlivosti možno hovoriť v spojitosti s identifikovaním zrejmej bezohľadnosti páchatela k záujmom chráneným trestným právom (čo sa osobitne odráža v súvislosti s nevedomou nedbanlivosťou). Aj v danom prípade je zachovanie príslušnej miery opatrnosti odvodzované zo spojenia objektívneho a subjektívneho hľadiska, pričom s ohľadom na definovanie hrubej nedbanlivosti bude prevažovať práve hľadisko subjektívne.“¹ Podľa predstaviteľa českej trestnoprávnej doktríny Pavla Šamála: „*Hrubou nedbalostí se tedy rozumí vyšší stupeň intenzity nedbalosti, ať již vědomé či nevědomé, a to na základě přístupu (postoje) pachatele k požadavku náležité opatrnosti, kterou zákon charakterizuje jako „zřejmou bezohlednost“.* Tato definice je potřebná, neboť některé trestné činy jsou stíhatelné jen v případě tzv. hrubé nedbalosti (např. § 221 odst. 1, 232 odst. 1, § 277 odst. 1, § 294 odst. 1, § 300 nebo § 303 odst. 1; dále srov. § 224 odst. 1 nebo 2, § 281 odst. 1, § 282 odst. 1, 2, § 294a, § 298a odst. 1 nebo § 301, kde je použita formulace „byť i z hrubé nedbalosti“, což znamená buď úmyslně, nebo alespoň z hrubé nedbalosti, ať už vědomé či nevědomé).“² Aj podľa predstaviteľa českej civilnej právnej doktríny Bezouška hrubá nedbanlivosť „*není dalším typem nedbalosti, ale jde o vyšší míru nedbalosti (ve smyslu její intenzity), a to ať už ve formě nedbalosti vědomé, nebo nevědomé. Míří se tím na lehkomyšlnost až bezohlednost škůdce, s jakou přistupuje k plnění své právní povinnosti; např. se i přes několikrát upozornění neseznámil s předpisy nutnými pro výkon jeho činnosti, takže při jejich porušení se sice jedná o nevědomou nedbalost, ale v intenzitě hrubé nedbalosti.*“³

Druhá skupina zostáva názor, že hrubá nedbanlivosť je novou formou zavinenia, resp. novým druhom len vedomej nedbanlivosti a neprichádza do úvahy pri nevedomej nedbanlivosti. Podľa Andreja Beleša: „*Hrubá nedbanlivosť je osobitným druhom ne-*

¹ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., STRĚMY, T., TURAY, L. a kol. *Zásady trestného práva v teorii a praxi*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 139.

² ŠÁMAL, P. Nedbalost. § 16. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2023. [online CH BECK CZ].

³ BEZOUŠKA, P. Náhrada nemajetkové újmy. § 2971. In Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014). Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2014. [online CH BECK CZ].

dbanlivostného zavinenia, ktorý slovenský tr. z. nepozná⁴⁴ (...) „Hrubá nedbanlivosť je druhom vedomej nedbanlivosti: páchatel' vie, že môže spôsobiť trestnoprávne relevantný následok, vzhľadom na objektívne a subjektívne faktory sa mu vznik následku musí javiť ako pravdepodobný, a predsa sa spolieha, že následok nespôsobí. Zatiaľ čo sa vedomá a nevedomá nedbanlivosť od seba odlišujú prítomnosťou vedomostnej zločky, tak hrubá nedbanlivosť sa od „bežnej“ nedbanlivosti odlišuje možnosťou odhadu pravdepodobnosti vzniku trestnoprávne relevantného následku, teda pri hrubej nedbanlivosti sa jeho vznik javí ako nápadný a pravdepodobný, teda páchatel' musel predvídať, že sa následok stane a predsa sa spoliehal na opak.“⁴⁵ Podľa Pavla Kádeka: „Vedomá, resp. hrubá nedbalosť, culpa lata je charakteristická tým, že zodpovedný zdravotnícky pracovník ví, že môže porušiť alebo ohroziť zákonom chránený zájem, ale bez primeraných dôvodů se spoléhá, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí. Při hrubé, vědomé nedbalosti – culpa lata, resp. culpa luxuria škůdce, resp. pachatel ví o možnosti vzniku škodlivého následku, avšak bez přiměřených důvodů se spoléhá, že škodlivý následek nenastane.“⁴⁶

Ako k tomu pristupuje rozhodovacia prax súdov? Je potrebné poznamenať, že v dôsledku (doposiaľ)⁷ absencie legálneho ukotvenia hrubej nedbanlivosti v právnych predpisoch SR je možné operovať len s rozhodovacou praxou súdov ČR.

Na judikatúrnom poli v ČR napočítame trestné prípady zaoberajúce sa hrubou nedbanlivosťou v desiatkach prípadov, ktoré konštante na seba nadväzujú a rozvíjajú sa. My na tomto mieste poukážeme na dve recentné rozhodnutia Najvyššieho súdu ČR (ďalej aj ako „NS ČR“). Prvým prípadom, ktorý riešil NS ČR, bol prípad týkajúci sa obvineného, ktorý bol uznaný vinným z prečinu poškodzovania a ohrozenia prevádzky všeobecne prospešného zariadenia z hrubej nedbanlivosti. Obvinený bol pilotom, ktorý lietal lietadlom L-200D nad riekou Labe a pri nácviку bezpečnostného pristátia sklesol pod minimálnu odporúčanú výšku letu. V tejto výške nepozoroval vodiče nadvetného elektrického vedenia a narazil na ne, čo spôsobilo prerušenie dodávky elektrickej energie pre 4 307 odberateľov (ďalej aj ako „prípad letca“). NS ČR v tejto súvislosti uviedol, že hrubá nedbanlivosť „*podle trestního zákoníku tudíž není zvláštním druhem nedbalosti (vedle nedbalosti vědomé a nevědomé), ale jen vyjádřením míry nedbalosti požadované trestním zákoníkem, ať už jde o nedbalost vědomou, či nevědomou. Vyšší intenzita nedbalosti je u některých trestných činů požadována z důvodu, aby se zabránilo nadměrnému uplatňování trestní represe v méně závažných případech charakterizovaných nižší mírou zavinění.*“⁴⁸

Druhý prípad, ktorý riešil NS ČR, bol prípad týkajúci sa obvineného, ktorý bol uznaný vinným z trestného činu porušenia povinnosti pri správe cudzieho majetku z hrubej nedbalosti. Obvinený bol vedúci zamestnanec, ktorý schválil nákup v hotovosti u svojich

⁴⁴ BELEŠ, A. Trestný čin poškodzovania veriteľa: komparatívny pohľad. In *Právnik*. Roč. 7/2019, s. 661.

⁴⁵ BELEŠ, A. Trestný čin poškodzovania veriteľa: komparatívny pohľad. In *Právnik*. Roč. 7/2019, s. 662.

⁴⁶ KÁDEK, P. Několik poznámek k právní odpovědnosti ve zdravotnictví. In *Risks and safety in rapidly changing world: Materials of the VI international scientific conference on May 10 – 11, 2018*. Vědecko-vydavatelské centrum, s. 70.

⁷ Ku dňu 29. 05. 2025.

⁴⁸ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 7 Tdo 289/2020 zo dňa 01. 04. 2020.

podriadených bez skúmania oprávnenosti týchto nákupov. Týmto spôsobil škodu štátnej organizácii vo výške takmer 1,7 milióna českých korún (ďalej aj ako „prípád manažéra“). Podľa NS ČR „objektívni hľadisko doplnené subjektívnym hľadiskom platí nejen pro vymezení nedbalosti nevědomé, ale i pro vymezení vědomé nedbalosti, protože přiměřenost důvodů, na něž pachatel spoléhal, že nezpůsobí porušení nebo ohrožení zájmu, je třeba posuzovat podle toho, jak se situace jevila pachateli, i vzhledem k vnějším okolnostem konkrétního případu. Zákonná definice hrubé nedbalosti v § 16 odst. 2 tr. zákoníku pak váže intenzitu nedbalosti právě na postoj pachatele k požadavku náležité opatrnosti, neboť používá formulaci, že „přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem“. Je tudíž zdůrazněn přístup pachatele a při hodnocení povahy tohoto přístupu se musí zvažovat obě hlediska, jak subjektivní, tak objektivní, byť vzhledem k uvedenému dikci bude jistě subjektivní hledisko převažovat.“⁹

Z uvedených dvoch súdnych rozhodnutí a ďalších rozhodnutí¹⁰ NS ČR možno potvrdiť príklon českej rozhodovacej praxe súdov k názoru prvej doktrínalnej skupiny, ktorá hrubú nedbanlivosť nevníma ako novú formu zavinenia a umožňuje jej existenciu pri oboch formách nedbanlivosti, t. j. existuje vedomá hrubá nedbanlivosť a nevedomá hrubá nedbanlivosť.

Český zákonodarca k definovaniu hrubej nedbanlivosti pristúpil v § 16 ods. 2 ČTZ takto: „Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.“

Slovenský zákonodarca chce pristúpiť k možnému definovaniu hrubej nedbanlivosti systematicky v § 16 ods. 2 podľa definície vedomej a nevedomej nedbanlivosti v § 16 ods. 1 Trestného zákona: „Trestný čin je spáchaný z hrubej nedbanlivosti, ak páchatel obzvlášť ľahostajne alebo závažne poruší obvyklú opatrnosť, starostlivosť alebo povinnosť, vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie alebo zo všeobecne záväzných právnych predpisov, a toto porušenie viedlo k ohrozeniu alebo porušeniu záujmu chráneného týmto zákonom.“¹¹ Podľa úvodu dôvodovej správy: „Na účely uvedeného je rovnako potrebné zavedenie novej formy subjektívnej stránky trestného činu, t. j. konceptu hrubej nedbanlivosti (...)“ Naproti tomu podľa tej istej dôvodovej správy k ustanoveniu týkajúceho sa vymedzenia hrubej nedbanlivosti, t. j. k § 16 ods. 2, sa uvádza: „Hrubá nedbanlivosť nepredstavuje nový druh subjektívnej stránky zavinenia, čomu zodpovedá aj systematické umiestnenie v rámci § 16.“ Je možné teda badať rozpor v chápaní hrubej nedbanlivosti aj v samotnom legislatívnom návrhu novely Trestného zákona.

V Karasovej novele bola obdobne vymedzená hrubá nedbanlivosť, avšak bola systematicky zakotvená do § 17 ods. 2, to znamená, že sa systematicky viazala k výkladové-

⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 903/2023 zo dňa 29. 11. 2023.

¹⁰ Bližšie pozri napríklad: uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 756/2016 zo dňa 29. 06. 2016, uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 1596/2014 zo dňa 15. 07. 2015.

¹¹ NR SR. Novela zákona, parlamentná tlač 659. [online]. [2025-05-25]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=10149>.

mu pravidlu zavinenia pre spáchanie trestného činu: „*Tam, kde tento zákon vyžaduje na zavinenie hrubú nedbanlivosť, rozumie sa tým obzvlášť ľahostajné alebo závažné porušenie obvyklej opatrnosti, starostlivosti alebo povinnosti, ktoré viedlo k ohrozeniu alebo porušeniu záujmu chráneného týmto zákonom.*“¹²

Európska únia (ďalej aj ako „EÚ“) ponecháva výklad hrubej nedbanlivosti na členských štátoch s podmienkou, že ich definícia musí byť súladná s judikatúrou Súdneho dvora EÚ (ďalej aj ako „SDEÚ“). V zmysle recitálu 4 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1226 z 24. apríla 2024 o vymedzení trestných činov a sankcií za porušenie reštriktívnych opatrení Únie: „*Pokiaľ ide o trestné činy vymedzené v tejto smernici, pojem „hrubá nedbanlivosť“ by sa mal vykladať v súlade s vnútroštátnym právom so zreteľom na príslušnú judikatúru Súdneho dvora Európskej únie.*“ Obdobne aj podľa recitálu 27 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1203 z 11. apríla 2024 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, „*Pokiaľ ide o trestné činy v zmysle vymedzenia v tejto smernici, pojem „z hrubej nedbanlivosti“ by sa mal vykladať v súlade s vnútroštátnym právom, berúc do úvahy príslušnú judikatúru Súdneho dvora. V tejto smernici sa nevyžaduje vymedzenie vo vnútroštátnom práve toho, čo znamená „z hrubej nedbanlivosti“ pre každý jeden znak skutkovej podstaty trestného činu.*“ Podľa SDEÚ sa pod hrubou (nazývanou SDEÚ závažnou) nedbanlivosťou „*musí chápať ako neúmyselné konanie alebo opomenutie, ktorým sa zodpovedná osoba dopustí zjavného porušenia povinnosti starostlivosti, ktorú mala a mohla splniť vzhľadom na svoje vlastnosti, znalosti, schopnosti a individuálnu situáciu.*“¹³

Je prístup rozhodovacej praxe súdov ČR správny? Je vnímanie hrubej nedbanlivosti očami prvej skupiny správny a nie je potrebné sa prikloniť k druhej skupine aj s ohľadom na možné špecifiká slovenskej právnej úpravy? Vníma v navrhovaných novelách slovenský zákonodarca správne problematiku hrubej nedbanlivosti? Čo je a čo už nie je hrubá nedbanlivosť? Kľúčom pre zodpovedanie týchto otázok je návrat k základným poznatkom problematiky zavinenia.

V predkladanom príspevku budú autori skúmať inštitút hrubej nedbanlivosti v trestnom práve s cieľom zistiť, či ide o samostatnú formu zavinenia, alebo len o kvalitatívne intenzívnejší stupeň vedomej či nevedomej nedbanlivosti. Kľúčová metóda pre zistenia bude analytická metóda, ktorej prostredníctvom podrobia rozboru základné a kľúčové pojmy pre hrubú nedbanlivosť: zavinenie, úmysel, nedbanlivosť a ich vzájomné vzťahy. Komparatívna metóda posluží na porovnanie prístupov slovenskej a českej trestnoprávnej doktríny, judikatúry a pripravovaných legislatívnych zmien. Dôležitú úlohu zohrá aj normatívna a systematická metóda, ktoré sa uplatní pri posudzovaní vhodnosti navrhovaných legislatívnych formulácií, ako aj pri hodnotení ich súladu s princípom *ultima ratio*. Príspevok zároveň využije metódu exegézy právnych predpisov a prípadové štúdie vybraných súdnych rozhodnutí.

¹² NR SR. Novela zákona, parlamentná tlač 1528. [online]. [2025-05-25]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=527157>

¹³ Rozsudok SDEÚ vo veci Intertanko C-308/06 zo dňa 03. 06. 2008.

1. Zavinenie, nepriamy úmysel, ľahostajnosť, nedbanlivosť alebo aký názor je správny pre uchopenie hrubej nedbanlivosti

Pre správne uchopenie problematiky hrubej nedbanlivosti je dôležité najskôr základne vymedziť zavinenie ako imanentnú súčasť subjektívnej stránky trestného činu. Subjektívna stránka trestného činu je vždy obligatórna pre vyvedenie trestnej zodpovednosti, avšak jej jedinou obligatórnou časťou je práve zavinenie¹⁴, a teda platí, že zavinenie je vždy obligatórnou súčasťou trestného činu.¹⁵ Zahraničná literatúra používa pojem *mens rea*, pričom ho definuje ako základný prvok hmotnoprávneho trestného práva, ktorý vyjadruje požiadavku, aby bolo trestné konanie sprevádzané „zlou myslou“ alebo vinným duševným stavom páchatel’a.¹⁶

Ide však v podstate o „vnútorný psychický vzťah páchatel’a k vonkajším znakom trestného činu, ktorými sú objekt a všetky obligatórne komponenty objektívnej stránky danej skutkovej podstaty trestného činu postavený na konštrukcii dvoch zložiek prítomných vo vedomí páchatel’a, vedomostnej a vôľovej. Rôzny pomer a kvalita týchto zložiek teda vyjadrujú konkrétnu formu zavinenia vo vzťahu k tomu, či a do akej miery páchatel’ vedel, že sa dopúšťa trestného činu a či a do akej miery to chcel.“¹⁷ Zavinenie je tvorené teda vôľovou a vedomostnou zložkou. A vzájomnou kombináciou, intenzitou či absenciou jednej z týchto zložiek potom vznikajú dve formy zavinenia – a to úmyselné a nedbanlivostné. Úmyselné zavinenie delíme na priamy a nepriamy úmysel, zatiaľ čo nedbanlivostné delíme na vedomú a nevedomú nedbanlivosť.¹⁸

Pod vôľovou zložkou rozumieme pozitívny následok k jeho konaniu, teda páchatel’ svojim konaním chce niečo aktívne spôsobiť,¹⁹ pričom tento pozitívny následok môže byť spôsobený aktívnym konaním, ale taktiež aj omisiívnym opomenutím, napríklad pri trestnom čine neposkytnutia pomoci. A zas pod vedomostnou zložkou rozumieme subjektívne vnímanie páchatel’a v určitom čase a priestore,²⁰ ktorý je taktiež určený aj jeho osobnou empiriou – teda jeho znalosťami a poznatkami. Preto vieme napríklad jednoducho povedať, že je samozrejмый rozdiel medzi vedomostnou zložkou mladistvého alebo dospelého človeka.

Aj psychológia sa venuje obom zložkám zavinenia, t. j. vedomosti aj vôli. Podľa psychológov je vedomie „základnou funkciou, ktorá umožňuje vznik ostatných psychic-

¹⁴ MENCEROVÁ, I. Úmyselné zavinenie. § 15. In BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon I*. Praha : C. H. Beck, 2010. [online CH BECK SK].

¹⁵ ŠÁMAL, P. Několik poznámek k úpravě zavinění v rekodifikaci trestního práva hmotného v České republice. In *Trestné právo na prahu 3. tisícročia. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 15. – 16. 5. 2003*. Košice : Univerzita Pavla Josefa Šafárika, 2003, s. 25 – 45.

¹⁶ SAYRE, F. Mens rea. In *Harvard Law Review*. Roč. 45, 1932, č. 7, s. 974 – 1026.

¹⁷ BURDA, E., BELEŠ, A., ĽORKO, J., MIHÁLIK, S. *Trestná zodpovednosť*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 115.

¹⁸ BURDA, E., BELEŠ, A., ĽORKO, J., MIHÁLIK, S. *Trestná zodpovednosť*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 115.

¹⁹ SOLNÁR, V. *Základy trestní odpovědnosti*. Praha : Academia, 1972, s. 221.

²⁰ BURDA, E., BELEŠ, A., ĽORKO, J., MIHÁLIK, S. *Trestná zodpovednosť*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 115.

kých procesov (...), tvorí obsah mysle. Podľa Heretika (...) je vedomie stav, v ktorom prežívame aktuálnu psychickú činnosť a zároveň funkcia, ktorá združuje ostatné psychické procesy (vnímanie, myslenie a pod.).“²¹ A vôľa je zas „naučenou autoregulačnou schopnosťou, ktorá usmerňuje konanie človeka takým spôsobom, aký považuje za účelný a nutný (...). Podľa Heretika (...) je vôľa psychickým ekvivalentom úmyselného, cieľavedomého správania, ktoré je vyjadrené subjektívnymi zážitkami „chce sa mi – nechce sa mi“.“²²

Niektorí autori rozlišujú aj tzv. *silu vedomosti* a hľadajú pravdepodobnosť toho, s akou istotou si môže byť páchatel istý, že ide napríklad o hmotný predmet útoku. Napríklad, páchatel sa domnieva, že vidí dievča mladšie ako 15 rokov a chce by vykonať trestný čin (ďalej aj ako „TČ“) sexuálneho zneužívania, alebo páchatel chce napadnúť verejného činiteľa pre jeho rozhodovaciu činnosť. Rozdiel medzi týmito dvomi konaniami bude práve odzrkadlený pri vedomostnej zložke jeho konania.²³ Vedomostná zložka je podstatná najmä pri nedbanlivostnom zavinení a pri nepriamom úmysle, pretože jedine pri priamom úmysle sú dostupné plne obe zložky zavinenia.

De lege lata je nedbanlivosť koncipovaná v § 16 TZ takto: *Trestný čin je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchatel a) vedel, že môže spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí, alebo b) nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.* Teda nedbanlivostné trestné činy môžu byť spáchané alternatívne – buď páchatel vedel (prítomná vedomostná zložka), že môže svojím konaním alebo nekonaním porušiť alebo ohroziť záujmy chránené TZ, avšak spoliehal sa, že to nenastane (absencia vôľovej zložky). Alebo nevedel, že svojím konaním alebo nekonaním môže porušiť záujmy chránené trestným zákonom, hoci to mohol alebo mal vedieť (kvázi vedomostná zložka, vôľová zložka absentuje).

Šámal definuje nedbanlivosť takto: „*páchatel zanedbaním povinnej opatrnosti pri svojom konaní spôsobí nezamýšľaný trestnoprávny následok*“.²⁴ Za dôležité práve považuje pojem povinnej opatrnosti, ktorá má svoj subjektívny aj objektívny prvok. Subjektívnym prvkom rozumie mieru vlastných vedomostí páchatel’a alebo vnútorných odôvodnení, pričom pri nevedomej nedbanlivosti skúma, či páchatel vedel, že jeho konanie alebo nekonanie smeruje k ohrozeniu záujmov chránených trestným. Pri vedomej nedbanlivosti skúma primeranosť dôvodov, na ktoré sa páchatel spolieha, aby nedošlo k porušeniu alebo ohrozeniu záujmov chránených TZ.²⁵

Niektoré prípady povinnej opatrnosti sú opísané v osobitných právnych predpisoch, napríklad v zákone o zdravotnej starostlivosti, inokedy platí, že táto subjektívna stránka

²¹ HAVRENTOVÁ, D. a kol. Psychológia pre právnikov. Bratislava : Wolters Kluwer, 2021, s. 46.

²² HAVRENTOVÁ, D. a kol. Psychológia pre právnikov. Bratislava : Wolters Kluwer, 2021, s. 60.

²³ K tomu pozri bližšie: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část.* 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 287 – 289.

²⁴ ŠÁMAL, P. Nedbalost: § 16. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář.* 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2023. [online CH BECK CZ].

²⁵ Tamže.

sa vždy musí posudzovať *ad hoc* podľa konkrétneho páchatel'a, teda jeho situácie, veku, skúsenosti, postavenia a iných.²⁶ Pod objektívnou stránkou zas rozumieme potrebnú všeobecnú mieru opatrnosti, ktorá vždy musí byť prítomná podľa subjektu trestných činov. Ak je subjekt konkrétneho trestného činu všeobecný,²⁷ tak by takú mieru opatrnosti mali mať všetky trestnoprávne zodpovedné osoby, ak ide o subjekt špeciálny alebo individuálny, tak iba tieto subjekty.²⁸ Samozrejme platí, že ide skôr o ideál než niečo, čo je reálne možné. Pretože všetky trestnoprávne zodpovedné osoby majú seba vlastnú empiriu, pohnútky a ciele, a teda pri objektívnom prvku sa hľadá pomyselný človek *tabula rasa*, ktorému sa prisudzujú všeobecné vlastnosti a schopnosti.

V tejto súvislosti je zaujímavé, že vyššia miera opatrnosti nie je nutná, a jej nedostatok nestačí na vyvodenie trestnej zodpovednosti. Praktickým príkladom môže byť to, že v prípade, ak odborník z neurológie predpíše pacientovi liek, ktorý je novinkou, avšak veľmi diskutovanou na odborných konziliách, a ten prípadný liek spôsobí ujmu na zdraví. Zodpovednosť takého neurológa nemôže byť daná, pretože by tak konali aj iní odborníci z neurológie. Rozdiel by bol, ak by išlo o jeho vlastný liek, ktorého vlastnosti ešte nie sú preukázané, a použil by ho iba sám. Dá sa teda povedať, že pri objektívnom prvku nedbanlivosti je dôležitý určitý kvantitatívny charakter, ktorý nám hovorí, koľko obdobných subjektov by sa zachovalo v podobnej situácii rovnako. Zatiaľ čo pri subjektívnom prvku je dôležitý kvalitatívny charakter, teda sa pozerá priamo na vedomosti, respektíve vnútorné odôvodnenie konajúceho subjektu. Oba tieto prvky musia byť naplnené kumulatívne, inak nemôžeme hovoriť o zavinení.²⁹

Osobitne zložitým pri nedbanlivosti sa javí povinnosť páchatel'a predvídať možné protiprávne konanie cudzích ľudí, pretože v zmysle zásady *praesumptio boni viri* existuje je predpoklad, že všetci konajú v medziach právneho poriadku, táto jeho povinnosť je prítomná, ak sám koná protiprávne.³⁰

Vo všeobecnosti sa dá povedať, že pri zavinení je najťažšie nájsť rozdiel medzi nepriamym úmyslom a vedomou nedbanlivosťou, čo býva často aj argumentom proti prijatiu hrubej nedbanlivosti. Pretože prečo by sa mal prijať nejaký medzistupeň niečoho, čo už je teraz ťažké určiť? Rozdiel medzi nepriamym úmyslom a vedomou nedbanlivosťou je tvorený tým, že pričom pri nepriamom úmysle platí, že je prítomná vedomostná zložka a zároveň je vôľová zložka vyjadrená uzročením, a teda by sa dalo povedať, že je páchatel'ovi v istej miere jedno, či záujem chránený Trestným zákonom bude ohrozený alebo poškodený. Zatiaľ čo pri vedomej nedbanlivosti si je páchatel' vedomý, že môže prísť k ohrozeniu alebo poškodeniu záujmov chránených Trestným zákonom, ale spolieha sa, aby to nenastalo. Tento rozdiel je o to podstatnejší v praxi, pretože okrem klasifi-

²⁶ R 45/1965.

²⁷ BURDA, E., BELEŠ, A., LORKO, J., MIHÁLIK, S. *Trestná zodpovednosť*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 107.

²⁸ ŠÁMAL, P. Nedbalosť. § 16. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2023. [online CH BECK CZ].

²⁹ R 6/1988.

³⁰ K tomu bližšie pozri: PROVAZNÍK, J. Nedbalosť. § 16. In ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2020. [online CH BECK CZ].

kácie trestného činu to má význam aj z pohľadu vývojových štádií, pretože poznáme pokus úmyselného trestného činu (aj nepriameho úmyslu), ale nepoznáme pokus nedbanlivostných trestných činov.

Ktorej doktrínalnej skupiny právny názor ohľadom hrubej nedbanlivosti po zhrnutí poznatkov k zavineniu je teda správny? Zastávame názor, že na základe už spomínaných poznatkov ohľadom zavinenia je správny názor prvej skupiny. A teda hrubá nedbanlivosť (niekedy označovaná aj ako zjavná alebo závažná) nepredstavuje novú formu zavinenia, ale ide o vyšší stupeň intenzity vedomej alebo nevedomej nedbanlivosti, keď sa kladie na subjekty práva zvýšená požiadavka povinnej miery opatrnosti než pre „nehrubú“ nedbanlivosť (niekedy označovanú aj ako obyčajná, nižšia alebo ospravedlniteľná). Išlo by teda o tie prípady, keď prišlo k obzvlášť ľahostajnému alebo závažnému porušeniu obvyklej opatrnosti, starostlivosti alebo povinnosti. Čo z povahy veci znamená, že ide o zvýšenie subjektívneho aj objektívneho prvku na vyššiu mieru intenzity nedbanlivostného (ne)konania. Judikatúra českých súdov považuje subjektívny prvok za dôležitejší.³¹ Osobne sa v tomto prípade stotožňujeme iba sčasti, pretože na vyvodenie nedbanlivostného zavinenia sú kľúčové oba prvky a ich vzájomná kombinácia je dôležitá. Logickým argumentom od väčšieho k menšiemu (*argumentum a maiori ad minus*) potom dospějeme k tomu, že to musí platiť aj pri hrubej nedbanlivosti.

Prijatie iného názoru, napríklad, že hrubá nedbanlivosť sa môže viazať len na vedomú nedbanlivosť by nereflektovalo skutočnosť, že hrubá nedbanlivosť sa môže objaviť aj u páchatel'a nevedomej nedbanlivosti, čím by dochádzalo k rozdielnej kriminalizácii (za stavu *de lege ferenda* po prijatí navrhovanej novely) alebo penalizácii (za stavu *de lege lata*) páchatel'ov, ak by súd hrubú nedbanlivosť bral do úvahy pri výbere druhu a výmery trestu v zmysle § 34 ods. 4 TZ. To znamená, že prvý páchatel' by z nevedomej nedbanlivosti nemohol právne (aj keď fakticky áno) naplniť skutkovú podstatu trestného činu, ktorá by v sebe inkorporovala subjektívny znak „čo aj z hrubej nedbanlivosti“, zatiaľ čo druhý páchatel' z vedomej nedbanlivosti by fakticky aj právne vedel naplniť túto skutkovú podstatu trestného činu. Alebo súd by aktuálne pri druhu a výmere trestu bral do úvahy hrubú nedbanlivosť len pri páchatel'ovi, ktorý spáchal trestný čin z vedomej nedbanlivosti. Zároveň trestné právo má pôsobiť ako prostriedok *ultima ratio*, a teda všetky (nie len vybrané) nedbanlivostné trestné činy by mali byť sankcionované normami trestného práva iba v nevyhnutných prípadoch. Túto myšlienku zákonodarca vyjadril v § 17 TZ, teda musí byť v skutkovej podstate trestného činu *expressis verbis* vyjadrené, že môže byť spáchaný z nedbanlivosti, inak musí byť spáchaný úmyselne. O to viac tieto závery platia pri trestných činoch spáchaných poslednou možnou „najmenej závažnou“ zložkou zavinenia – t. j. nevedomou nedbanlivosťou. *Argumentum ad absurdum* nie je možné pripustiť, aby sme pri závažnejšej zložke zavinenia (vedomej nedbanlivosti) umožnili istú dekriminalizáciu konania zavedením hrubej nedbanlivosti a pri menej závažnej forme zavinenia (nevedomej nedbanlivosti) by sme to neumožnili.

Aj psychológovia potvrdzujú existenciu hrubej nedbanlivosti u jednotlivca, tak ako sme už naznačili pri definovaní vedomosti a vôle z pohľadu psychológie. Tiež podľa

³¹ RČ 15/2021.

rôznych psychologických štúdií,³² kľúčovým psychologickým faktorom hrubej nedbanlivosti je znížená schopnosť anticipovať následky vlastných činov.

V neposlednom rade sa nedokážme úplne stotožniť so slovným spojením *obzvlášť ľahostajné* pri definovaní hrubej nedbanlivosti, ako aj poukazuje Šamko,³³ pretože slovo ľahostajné skôr evokuje pojem uzročený, než pojem, ktorý by práve mal byť spätý s nedbanlivosťou, teda zavinením, pri ktorom absentuje vôľová zložka.

Pri chápaní a definovaní hrubej nedbanlivosti by sme ho nahradili spojením, pri ktorom páchatel' obzvlášť zavrhnutiahodným spôsobom porušil mieru obvyklej opatrnosti, starostlivosti alebo povinnosti, ktoré viedlo k ohrozeniu alebo porušeniu záujmu chráneného týmto zákonom. Pričom slovné spojenie *obzvlášť zavrhnutiahodným spôsobom* evokuje práve aj kvalitatívnu zavinenia tým, že tento spôsob je obzvlášť zavrhnutiahodný, teda väčšina subjektov by sa na rovnakom mieste zachovala úplne inak. Vychádzame najmä z toho, že trestnoprávna doktrína rozoznáva dva druhy ľahostajnosti, a to ľahostajnosť nepravú a pravú.

Nepravá ľahostajnosť nastáva vtedy, ak si je páchatel' vedomý, že dôsledok, ktorý poškodí alebo ohrozí záujmy chránené trestným zákonom môže nastať, ale nič nerobí preto, aby sa tak nenastalo.³⁴ Pravú ľahostajnosť tvorí stav, ktorý Šámal vysvetľuje na príklade poľovníka, ktorý strieľa v lese a zároveň mu je jedno, či trafi zviera alebo náhodného človeka, pričom predchádzajúca právna prax ešte za účinnosti predchádzajúceho starého Trestného zákona takéto konanie prisudzovala skôr vedomej nedbanlivosti kvôli úplnej absencii vôľovej zložky, pretože takýto páchatel' je aktívne ľahostajný, avšak sa nazdáva a domnieva, že v tomto prípade, ak bude strieľať v lese, tak nepríde k ohrozeniu alebo poškodeniu záujmov chránených trestným zákonom. Na druhej strane, ak by napríklad v lese bol okrem zvierat aj jeho sok v láske a bol by uzročený, že by mohol postreliť aj jeho, v tom prípade hovoríme už o nepriamom úmysle,³⁵ pretože by tu bola aspoň sčasti prítomná vôľová zložka.

Nedá sa nám úplne sa stotožniť práve so situáciou, kedy by sme vedeli akúkoľvek ľahostajnosť stotožniť s nedbanlivosťou. A ako aj česká doktrína polemizuje,³⁶ kľúčovým faktorom na odlíšenie úmyselného zavinenia a nedbanlivostného zavinenia by malo byť práve stotožnenie sa, resp. uzročenie s trestnoprávne relevantným následkom. Pričom by sme uzročenie skôr vnímali ako pojem synonymický s pojmom ľahostajnosť.

³² Bližšie pozri: FANNING, J. Mental Capacity as a Concept in Negligence: Against an Insanity Defence. Psychiatry. In *Psychology and Law* [online]. Roč. 24, 2017, č. 5, s. 694 – 714 [2025-05-29] alebo ROSEN, G. The Problem of Pure Negligence. In RODRIGUEZ-BLANCO, Veronica a PAVLAKOS, Georgios (eds.) *Agency, Negligence and Responsibility*. Cambridge : Cambridge University Press, 2021, s. 15 – 36.

³³ Bližšie pozri: ŠAMKO, P. Ďalšia novela Trestného zákona, zavinenie z hrubej nedbanlivosti a ľahostajnosť k následku trestného činu In *Právne listy*. [online]. [2025-05-25]. Dostupné na:

<https://www.pravnelisty.sk/zakony/a1503-dalsia-novela-trestneho-zakona-zavinenie-z-hrubej-nedbanlivosti-a-lahostajnost-k-nasledku-trestneho-cinu>.

³⁴ ŠÁMAL, P. Nedbalosť. § 16. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2023. [online CH BECK CZ].

³⁵ Tamže.

³⁶ JELÍNEK J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha : Leges, 2014, s. 232.

Ak by akákoľvek ľahostajnosť mala byť znakom porušenia miery obvyklej opatrnosti, znamenalo by to, že dodržanie miery obvyklej opatrnosti by automaticky vylučovalo akékoľvek ľahostajné konanie. To by však viedlo k narušeniu hranice medzi nepriamym úmyslom a vedomou nedbanlivosťou. Podstata rozdielu medzi týmito dvoma formami zavinenia spočíva najmä v postoji páchatel'a k následku. Pri vedomej nedbanlivosti si je páchatel' vedomý, že svojím konaním môže spôsobiť následok, avšak spolieha sa, že k tomu nedôjde. V jeho konaní chýba ľahostajný postoj – jeho úmyslom nie je dopustiť následku, práve naopak, dúfa a spolieha sa, že nenastane.

Na druhej strane, pri nepriamom úmysle si páchatel' taktiež uvedomuje možnosť vzniku následku, avšak je s tým uzrozumený a zaujme ľahostajný postoj k tomu, či následok nastane alebo nie. Ľahostajnosť v tomto prípade predstavuje vedomé zmierenie sa s tým, že následok môže nastať, pričom páchatel' si s tým už nerobí starosti.

Ak by sme preto ľahostajnosť automaticky považovali za prejav porušenia miery obvyklej opatrnosti, znamenalo by to, že každý páchatel', ktorý poruší mieru obvyklej opatrnosti, koná minimálne s vedomou nedbanlivosťou, pričom by sme týmto výkladom popreli existenciu priestoru medzi vedomou nedbanlivosťou a nepriamym úmyslom. V dôsledku toho by sa zmazala jemná, no podstatná hranica medzi konaním, pri ktorom sa páchatel' naivným spôsobom spolieha, že k následku nedôjde (vedomá nedbanlivosť), a konaním, pri ktorom je páchatel' vo vzťahu k následku ľahostajný a zmierený s jeho možným vznikom (nepriamy úmysel).

Z toho vyplýva, že existujú prípady, keď páchatel' koná s vedomou alebo nevedomou nedbanlivosťou, avšak jeho postoj nemožno kvalifikovať ako ľahostajný. Uvedené rozlíšenie je nevyhnutné zachovať, aby bola zachovaná systematika zavinenia v trestnom práve hmotnom a jeho jednotlivé formy boli od seba jasne odlíšiteľné.

Obdobne ide o pojem, ktorý je bližší anglickému *recklessness*, ktorý avšak práve nemôže byť spáchaný z nedbanlivosti.³⁷ Práve niektorí zahraniční autori považujú ľahostajnosť za veľmi hrubú nedbanlivosť, ktorú však práve spájajú s nepriamym úmyslom.³⁸

Na základe uvedeného zastávame názor, že v prípade legislatívneho ukotvenia hrubej nedbanlivosti by pre jeho definícia obsahujúca znak „obzvlášť ľahostajný“ bola nesprávna. V prípade hrubej nedbanlivosti nehovoríme o ľahostajnosti, ale o zvýšenom nedodržaní primeranej miery opatrnosti.

2. Kritériá pre identifikáciu hrubej nedbanlivosti

V prípade letca spočívala podľa NS ČR hrubá nedbanlivosť v nebezpečnom lete v nepovolenej, veľmi malej výške s relatívne horšie ovládateľným lietadlom nad obývaným terénom, ktorý obvinený nepoznal a kde mohol predpokladať rôzne prekážky v podobe komínov, elektrických vedení a pod. NS ČR v danej veci posudzoval objektívne

³⁷ STARK, F. *Culpable Carelessness: Recklessness and Negligence in the Criminal Law*. Cambridge : Cambridge University Press, 2016, s. 27.

³⁸ K tomu bližšie pozri: MOORE, M., HURD, H. Punishing the awkward, the stupid, the weak and the selfish: The culpability of negligence. In *Criminal Law and Philosophy*. Roč. 5, 2011, č. 2, s. 147 – 198.

kritérium a subjektívne kritérium. Pri objektívnom kritériu posudzoval, akú činnosť obvinený v danom prípade vykonával (letectvo, ktoré si vyžaduje oveľa väčšiu opatrnosť ako iné pracovné činnosti), s akou nebezpečnou vecou zaobchádzal (niekoľkomiestne lietadlo) a aké závažné poškodenie alebo ohrozenie mohol spôsobiť (poškodenie všeobecne prospešných zariadení a na to nadväzujúcich iných vecí). Pri subjektívnom kritériu hodnotil spôsob prípravy na let (nezrealizovanie dôkladnej predletovej prípravy) a vedenie letu (sled manévrov, pri ktorých obvinený letel mimoriadne nízko).

V prípade manažéra NS ČR tiež hodnotil subjektívne a objektívne kritérium, ktorých kumulatívne naplnenie vytvára z obyčajnej nedbanlivosti hrubú nedbanlivosť. Pri objektívnom kritériu skúmal povinnosti uložené osobitnými právnymi a bezpečnostnými predpismi páchatel'ovi na základe jeho postavenia, všeobecne uznávané zásady rozumného človeka, okolnosti konkrétneho prípadu vyvolané v dôsledku páchatel'a a nevyvolané v dôsledku páchatel'a, či bol páchatel' na riziko porušenia jeho povinností upozornený, význam chráneného záujmu a význam postavenia páchatel'a na ochrane chráneného záujmu. Pri subjektívnom kritériu skúmal vlastnosti, skúsenosti, znalosti a okamžitý stav páchatel'a (vzdelanie, kvalifikáciu, špeciálne skúsenosti, inteligenciu), úsilie páchatel'a k pristúpeniu na požiadavku náležitej opatrnosti. NS ČR v tejto súvislosti uviedol, že medzi „*okolnosti potvrdzujúci slovy zákona „bezohledný“ přístup obviněného k prověrování důvodnosti, účelnosti a rovněž reálnosti využití jím schvalovaných výdajů z rozpočtu poškozené, lze zařadit právě bezmeznou důvěru ve spolehlivost obou podřízených, ačkoli šlo o delší dobu narůstající náklady na reprezentaci. Rovněž nelze nezmínit oblast činnosti některých prodejců, u nichž měla být nemalá část zboží nakupována (obchodní společnosti distribuující oblečení, kosmetiku, sportovní potřeby apod.) a v neposlední řadě výši konkrétních částek, k jejichž vyplacení dal obviněný bez dalšího svůj souhlas. Nelze totiž pochybovat o tom, že při náležité, byť například namátkové kontrole jemu předkládaných dokladů by obviněný odhalil závažné, resp. protiprávní nakládání se svěřeným majetkem oběma podřízenými a mohl tak zabránit vzniku poměrně vysoké škody.*“³⁹

Posledné dva prípady uvedieme z prostredia dopravnej kriminality, keď pri jednom konštatoval hrubú nedbanlivosť a pri druhom už nie. Tretí prípad sa týka trestného konania proti páchatel'ovi odsúdeného za trestný čin poškodzovania a ohrozenia prevádzky všeobecne prospešného zariadenia podľa § 184 českého trestného zákona. Dňa 13. januára 2005 okolo 12.30 hod. obvinený riadil osobné motorové vozidlo a na železničnom priecestí nerešpektoval dopravnú značku *Stoj, daj prednosť v jazde!* Vošiel na priecestie v čase, keď ním prechádzal osobný motorový vlak s 10 ľuďmi, pričom prednou časťou vozidla narazil do stredu motorového vlaku. NS ČR s ostatnými súdmi pre preukázanie hrubej nedbanlivosti poukázali na to, že obvinený narazil do bočnej časti stredu osobného motorového vlaku na nechránenom železničnom priecestí (spôsob jazdy obvineného), obvinený nerešpektoval dopravnú značku prikazujúcu zastaviť a dať prednosť (nerešpektovanie dopravného značenia) a ignoroval aj dopravnú značku obmedzujúcu rýchlosť jazdy motorových vozidiel v mieste na 20 km/h (vysoká nedovolená rýchlosť). Štvr-

³⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 903/2023 zo dňa 29. 11. 2023.

tý prípad sa týka dopravnej nehody, ktorá sa odohrala 4. júla 2014 o 6.47 hod. tiež na železničnom priecestí. Obvinený vodič nákladného vozidla vošiel na železničné priecestie napriek tomu, že videl prichádzajúci osobný vlak. Došlo k zrážke vlaku s vozidlom, pričom spolujazdec utrpel ľahké zranenie s dobou liečenia 2 dni. Železničná doprava bola prerušená na 2 hodiny a 45 minút, 4 vlaky mali meškanie a 2 vlaky osobnej dopravy boli zrušené. Obvinený bol stíhaný za prečin poškodenia a ohrozenia prevádzky všeobecne prospešného zariadenia z nedbanlivosti podľa § 277 ods. 1 ČTZ. Okresný súd ho uznal vinným z tohto prečinu. Odvolací Krajský súd v však toto rozhodnutie zrušil a vec postúpil na prerokovanie ako priestupok. Najvyšší štátny zástupca podal proti tomuto rozhodnutiu dovolanie, ktoré NS ČR zamietol. NS ČR pri posudzovaní hrubej nedbanlivosti obvineného podľa § 16 ods. 2 ČTZ zohľadnil nasledujúce kľúčové skutkové okolnosti: skúsenosti obvineného (27 rokov bol vodičom z povolania, 3 roky riadil dané vozidlo v spoločnosti, dobre poznal vozidlo a vedel odhadnúť priestor potrebný na bezpečné zastavenie), situácia pred vjazdom na priecestie (obvinený zbadal prichádzajúci vlak, ale nezastavil, porušil zákon o cestnej premávke, obvinený si overil situáciu na križovatke za priecestím a usúdil, že môže bezpečne prejsť), dopravná situácia v čase vjazdu na priecestie (vlak bol vo vzdialenosti niekoľko sto metrov, priestor za priecestím bol voľný, na hlavnej ceste neboli viditeľné žiadne vozidlá, obvinený predpokladal, že bezpečne prejde a odbočí skôr, než sa vlak priblíži). Situácia po prejazde priecestia (obvinený sledoval situáciu na hlavnej ceste a čakal na prejazd vozidiel, obvinený skontroloval pozíciu vlaku, ktorý bol ešte asi 200 m od priecestia, obvinený si overil vzdialenosť ľavého zadného rohu vozidla od koľají, obvinený si neuvedomil, že vozidlo je mierne natočené na odbočenie vpravo, čím pravý zadný roh zasahoval viac dozadu). Napriek tomu, že obvinený porušil pravidlá cestnej premávky, súd zohľadnil jeho skúsenosti, odhad situácie a snahu o bezpečný prejazd pri posudzovaní miery jeho intenzity nedbanlivosti.

Zhrnúc uvedené, judikatúra českých súdov vypracovala všeobecné kritériá pre zavinenie hrubej nedbanlivosti. Platí, že pri hrubej nedbanlivosti musí byť porušená zvýšená miera opatrnosti a jej porušenie by sa malo posudzovať najmä podľa toho: (i) akým úsilím páchatel' (ne)pristúpil k tomu, aby (ne)naplnil zvýšenú mieru opatrnosti⁴⁰, (ii) aké boli dôvody, že ju (ne)naplnil⁴¹, (iii) aký významný bol záujem chránený TZ, (iv.) ako významné bolo postavenie páchatel'a pre ochranu takého záujmu chráneného TZ.⁴²

A čo rozlíšenie vedomej hrubej nedbanlivosti a nevedomej hrubej nedbanlivosti? Dokázali by sme argumentovať, že rozlíšiť medzi nevedomou hrubou nedbanlivosťou a nevedomou „obyčajnou“ nedbanlivosťou je podstatne ľahšie než pri vedomej hrubej nedbanlivosti a pri vedomej „obyčajnej“ nedbanlivosti, pretože ako sme skôr spomínali, prichádza tu do úvahy ešte nepriamy úmysel. Akým spôsobom by sa teda hľadala hranica medzi nepriamym úmyslom, vedomou hrubou nedbanlivosťou a vedomou „obyčajnou“ nedbanlivosťou?

⁴⁰ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 1596/2014 zo dňa 15. 07. 2015.

⁴¹ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 827/2012 zo dňa 19. 12. 2012.

⁴² Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 622/2011 zo dňa 15. 06. 2011.

Práve preto je dôležité spomínané kritérium ľahostajnosti a jeho výklad k nemu, ktorým my rozumieme akékoľvek uzrozenie so všetkými variantmi následku, napríklad:

Následok A = porušenie alebo ohrozenie záujmov chránených Trestným zákonom

Prvý príklad predstavuje situáciu, v ktorej by prišlo k následku A a zároveň by páchatelovi nezáležalo na akomkoľvek následku. V takomto prípade musí ísť vždy o nepriamy úmysel. Uvedené zároveň nevylučuje situáciu, že počas páchatelovho postoja „*je mi to jedno*“ dochádza aj k porušovaniu zvýšenej miery opatrnosti.

Druhý príklad predstavuje situáciu, v ktorej by prišlo k následku A a zároveň by páchatel nechcel a nebolo mu jedno, aby taký následok nastal, avšak porušil zvýšenú mieru obvyklej opatrnosti. V takomto prípade by muselo ísť o hrubú vedomú nedbanlivosť.

Tretí príklad predstavuje situáciu, keď by prišlo k následku A a zároveň by páchatel nechcel, aby taký následok nastal, avšak neboli naplnené kritériá pre porušenie zvýšenej miery obvyklej opatrnosti. V takomto prípade by muselo ísť o vedomú „*obyčajnú*“ nedbanlivosť.

Štvrtý príklad predstavuje situáciu, keď by prišlo k následku A a zároveň by páchatel nevedel, že svojim konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol, pričom porušil zvýšenú mieru opatrnosti. V takomto prípade by muselo ísť o nevedomú hrubú nedbanlivosť.

Piaty príklad predstavuje situáciu, keď by prišlo k následku A a zároveň by páchatel nevedel, že svojim konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol, pričom neporušil zvýšenú mieru opatrnosti. V takomto prípade by muselo ísť o nevedomú „*obyčajnú*“ nedbanlivosť.

Je nutné zhrnúť, že základný rozdiel medzi spáchaním trestného činu z hrubej vedomej nedbanlivosti a spáchaním trestného činu s nepriamym úmyslom spočíva vo vnútornom vzťahu páchatel'a k možnému následku jeho konania. Páchatel', ktorý poruší zvýšenú mieru opatrnosti, koná kvalifikovane neopatrne. Ide o konanie, ktoré možno charakterizovať na základe kritérií formulovaných judikatúrou českých súdov, pričom podobné východiská bude musieť postupne vyprofilovať aj domáca aplikačná prax. Tento fakt však sám osebe neznamená, že páchatel' bol uzrozený s tým, že spôsobí („*je mu jedno, že nastane*“) trestnoprávne relevantný následok. Pri rozlišovaní medzi týmito formami zavinenia tak bude rozhodujúce, aby aplikačná prax v každom jednotlivom prípade skúmala vnútornú vôľu páchatel'a vo vzťahu k trestnoprávne relevantnému následku jeho konania.

Zastávame názor, že (ne)porušiť zvýšenú mieru opatrnosti je možné z objektívneho a subjektívneho dôvodu. Na osobu nie je kladená zvýšená miera opatrnosti na jeho (ne)konanie zo strany TZ (objektívny dôvod) alebo je kladená zvýšená miera opatrnosti na jeho (ne)konanie zo strany TZ, avšak naplnil obsah všetkých povinností spadajúcich pod požiadavku zachovania zvýšenej miery opatrnosti. Konkrétne požiadavky na zvýšenú mieru opatrnosti je možné identifikovať cez nami popísané kritérium identifikácie hrubej nedbanlivosti.

3. Hrubá nedbanlivosť v súčasnej a budúcej trestnej politike štátu

Pokusy prijatia hrubej nedbanlivosti možno v recentnom období na území SR nájsť v dvoch návrhoch noviel Trestného zákona doručených Národnej rade SR (ďalej aj ako „NR SR“). Prvou neprijatou novelou Trestného zákona je novela vlády doručená 30. 03. 2023 do NR SR (ďalej aj „Karasova novela“).⁴³ Druhou novelou, ktorá je aktuálne v NR SR, je vládna novela doručená do NR SR dňa 17. 01. 2025 (ďalej aj „Susкова novela“).⁴⁴ Dôvody pre prijatie hrubej nedbanlivosti podľa dôvodovej správy Karasovej novely sú viaceré: (i) zvýšenie predvídateľnosti práva a právnej istoty vytvorením výraznejšej hranice pri posudzovaní skutkovo veľmi porovnateľných konaní ako TČ alebo len ako správnych deliktov, (ii) precizovanie recepcie smernice do vnútroštátnej právnej úpravy SR, (iii) väčšia primeranosť trestnoprávneho postihu nedbanlivostných konaní, ktorá je SR povinná stíhať v zmysle smernice, keďže v súčasnosti SR nad rámec smernice kriminalizuje aj „*nehrubé*“ nedbanlivostné konanie pri TČ uvádzaných v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1226 z 24. apríla 2024 o vymedzení trestných činov a sankcií za porušenie reštriktívnych opatrení Únie a zmene smernice (EÚ) 2018/1673.⁴⁵ Podľa dôvodovej správy k Suskovej novele je tiež dôvodom na prijatie hrubej nedbanlivosti transpozícia spomínaných európskych smerníc.

Hrubá nedbanlivosť v Karasovej novele v SR nachádza uplatnenie najmä pri environmentálnej kriminalite (TČ ohrozenia a poškodenia životného prostredia podľa § 301, TČ neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302a, TČ neoprávneného vypúšťania znečisťujúcich látok podľa § 302b, TČ porušovania ochrany vôd a ovzdušia podľa § 304, TČ neoprávnenej výroby a nakladania s látkami poškodzujúcimi ozónovú vrstvu, TČ neoprávneného nakladania s prípravkami na ochranu rastlín, biocídmi a ich účinnými látkami podľa § 304b, TČ porušovania ochrany rastlín, živočíchov a biotopov podľa § 305, TČ porušovania ochrany stromov a krov, TČ porušovanie ochrany stromov a krov podľa § 306, TČ porušenia predpisov v oblasti uvádzania dreva a výrobkov z dreva na trh podľa § 306a, TČ šírenia nákazlivej choroby zvierat a rastlín podľa § 308), ale svoje uplatnenia nachádza podľa Karasovej novely aj pri TČ marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 a 327a TZ.

Hrubá nedbanlivosť sa ako zákonný znak nachádza v Suskovej novele len pri TČ porušenia reštriktívneho opatrenia podľa § 471b TZ, ktorý v základnej skutkovej podstate znie: „*Kto, čo aj z hrubej nedbanlivosti, poruší reštriktívne opatrenie v rozsahu najmenej 10 000 eur týkajúce sa obchodovania, dovozu, vývozu, predaja, nákupu, prevodu, tranzitu, prepravy, ako aj poskytovania sprostredkovateľských služieb, technickej pomoci alebo iných služieb súvisiacich s položkami uvedenými v osobitnom predpise, 2) potrestá sa odňatím slobody až na päť rokov.*“

Vyslovujeme názor, že v prípade navrhovaného TČ porušenia reštriktívneho opatrenia z hrubej nedbanlivosti podľa § 471b TZ by muselo ísť o konanie, v ktorom páchatel

⁴³ NR SR. Novela zákona, parlamentná tlač 1528. [online]. [2025-05-25]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230>.

⁴⁴ NR SR. Novela zákona, parlamentná tlač 659. [online]. [2025-05-25]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=10149>.

⁴⁵

mal vedieť, že jeho konanie môže viesť k porušeniu príkazu, zákazu alebo obmedzenia vyplývajúceho z reštriktívneho opatrenia takým spôsobom, že: (i) nevyvodil dostatočné úsilie aby naplnil zvýšenú mieru opatrnosti, teda že nekonal dostatočne opatrne aj keď mal vedieť, že môže prísť k porušeniu príkazu, zákazu alebo obmedzenia; (ii) neexistovali žiadne dôvody, ktoré by mohli páchatel'a ospravedlniť, napríklad konanie v skutkovom omyle; (iii) v tomto prípade záleží na spôsobenej škode a v akom postavení bol páchatel', teda ak by mal byť spôsobilý na vyvodenie hrubo nedbanlivostnej trestnej zodpovednosti, muselo by ísť vedúce postavenie, resp. riadiacu pozíciu.

A ako pristupuje v rámci trestnej politiky ČR k hrubej nedbanlivosti český trestný zákonodarca? Hrubá nedbanlivosť v ČR nachádza uplatnenie v rôznorodých druhoch kriminality: TČ porušenia povinností pri správe cudzieho majetku z nedbanlivosti podľa § 221 ods. 1 ČTZ, TČ spôsobenia úpadku podľa § 224 ods. 1 ČTZ, TČ neoprávneného zásahu do počítačového systému alebo nosiča informácií z nedbanlivosti podľa § 232 ods. 1 ČTZ, TČ poškodzovania a ohrozovania prevádzky všeobecne prospešného zariadenia z nedbanlivosti podľa § 277 ods. 1 ČTZ, a takisto pri environmentálnej kriminalite: TČ nedovolenej výroby a držania rádioaktívnej látky a vysoko nebezpečnej látky podľa § 281 ods. 1 ČTZ, TČ nedovolenej výroby a držania jadrového materiálu a zvláštneho štepného materiálu podľa § 282 ods. 1 a ods. 2 ČTZ, TČ poškodzovania a ohrozovania životného prostredia z nedbanlivosti podľa § 294 ods. 1 ČTZ, TČ poškodzovania vodného zdroja podľa § 294a ČTZ, TČ neoprávnenej výroby a iného nakladania s látkami poškodzujúcimi ozónovú vrstvu podľa § 298a ods. 1 ČTZ, TČ neoprávneného nakladania s chránenými voľne žijúcimi živočíchmi a divoko rastúcimi rastlinami z nedbanlivosti podľa § 300 ČTZ, TČ poškodenia chránených častí prírody podľa § 301 ČTZ, TČ zanedbania starostlivosti z nedbanlivosti podľa § 303 ods. 1 ČTZ.

Z taxatívneho výpočtu prípadných slovenských TČ a ukotvených českých TČ prídeme k uvedomeniu, že hrubá nedbanlivosť má svoje opodstatnenie najmä pri takých TČ, pre ktoré je typická povinnosť, ktorá má blanketový charakter.

Na základe všetkých už nami uvedených poznatkov si dovoľíme s rešpektovaním princípu *ultima ratio* v ďalšom texte navrhnúť možnú budúcu právnu úpravu Trestného zákona. Princíp *ultima ratio* je vykladaný v trestnom práve hmotnom s nadväznosťou na zásadu subsidiarity trestnej represie, ktorá nás poučá o tom, že trestné právo zasahujúce do základných ľudských práv a slobôd by sa malo využívať ako posledná inštancia.⁴⁶ Z tohto dôvodu je dôležité pozrieť sa na prípadné legislatívne zmeny takým spôsobom, či zvyšujú nároky pre vyvodenie trestnej zodpovednosti voči páchatel'ovi alebo nie, či nebodaj ich znižujú. Ergo, je potrebné mať na očiach pri trestnej politike, či dané opatrenia zvyšujú konformitu s princípom *ultima ratio*. Podľa nás akákoľvek zmena trestnej politiky štátu by sa mala vykonať takým spôsobom, že nároky princípu *ultima ratio* budú zachované, resp. zvýšené, a nie naopak.

Do úvahy pripadajú dva varianty implementácie konceptu hrubej nedbanlivosti do Trestného zákona, pričom prvý variant by mohol vyzeráť takto:

⁴⁶ BAUMANN, J, WEBER, U., MITSCH, W. Strafrecht Allgemeiner Teil. 11. vyd. Bielefeld : Gieseking, 2003, § 3 III,2.

§ 16

(1) *Trestný čin je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchatel'*

a) vedel, že môže spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí, alebo

b) nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.

(2) *Trestný čin je spáchaný z hrubej nedbanlivosti, ak páchatel' zavrhnutiahodným spôsobom porušil zvýšenú mieru opatrnosti⁴⁷, starostlivosti alebo povinnosti plynúcu z právneho predpisu alebo zmluvy, čo viedlo k ohrozeniu alebo porušeniu záujmu chráneného týmto zákonom.*

§ 17

Pre trestnosť činu spáchaného fyzickou osobou treba úmyselné zavinenie, ak tento zákon výslovne neustanovuje, že stačí zavinenie z nedbanlivosti alebo z hrubej nedbanlivosti.

Na tomto mieste je potrebné spomenúť, že *de lege lata* Trestný zákon obsahuje štyridsaťšesť nedbanlivostných skutkových podstát – dvadsaťpäť je kombinovaných, resp. zavinenie je formulované „čo aj z nedbanlivosti“ a dvadsaťjeden⁴⁸ je rýdzo nedbanlivostných. Z hľadiska systematiky Trestného zákona to vyzerá takto:

Hlava TZ	Čo aj z nedbanlivosti	Z nedbanlivosti
1.	3 TČ	8 TČ
2.	X	X
3.	2 TČ	X
4.	1 TČ	2 TČ
5.	X	2 TČ
6.	7 TČ	5 TČ
7.	X	1 TČ
8.	X	2 TČ
9.	2 TČ	X
10.	4 TČ	X
11.	5 TČ	1 TČ
12.	X	X

Tabuľka č. 1

Kvantita nedbanlivostných skutkových podstát Trestného zákona

Platí, že v osobitnej časti Trestného zákona by mohla byť nedbanlivosť zvýšená na hrubú nedbanlivosť pri všetkých trestných činoch, ktorých skutková podstata má z hľadis-

⁴⁷ Po odborných diskusiách autorov v septembri, resp. októbri 2025 s niektorými predstaviteľmi aplikačnej praxe a právnej doktríny sme si vedomí, že formulácia „zavrhnutiahodným spôsobom porušil zvýšenú mieru“ by mohla byť nahraditeľná, tak aby sa nahradil „zavrhnutiahodný spôsob“ a „zvýšená miera“.

⁴⁸ K dátumu 01. 04. 2025.

ka vyjadrenia blanketový charakter, teda *ipso facto* je už zvýšená miera obvyklej opatrnosti, pretože je práve zvýšená o povinnosti vyplývajúce z právnych noriem osobitných právnych predpisov, ako je napríklad environmentálna kriminalita, či niektoré trestné činy podľa desiatej a jedenástej hlavy Trestného zákona. Skutkové podstaty spomenutých trestných činov sú tvorené zákonnými znakmi, ako sú napríklad: rozkaz, krízová situácia, veliteľ. Možno usudzovať, že zvýšená miera primeranej opatrnosti už je fakticky prítomná, čo by sa malo premietnuť aj do legislatívnej zmeny skutkových podstát týchto TČ, kde by to bolo potrebné na ich naplnenie prítomnosť hrubej nedbanlivosti. Táto zmena by teda bola skôr „kozmetickejšieho“ charakteru, resp. by zosúladiť faktický stav s právnym.

Ďalej by mohlo ísť o také TČ, ktorých skutková podstata obsahuje (čo i len alternatívne) zákonné znaky, ako je napríklad: povinnosť vyplývajúca zo zmluvy pri TČ porušovania povinností pri správe cudzieho majetku podľa § 237 TZ, pretože tu platí, že taktiež ide už o faktickú zvýšenú mieru obvyklej opatrnosti. Pričom by sme požiadavku prítomnosti úmyslu na spáchanie tohto TČ nahradili práve zákonným znakom, čo aj z „hrubej nedbanlivosti“ a TČ podľa § 238 TZ zrušili.

V neposlednom rade by mohlo ísť o TČ, pri ktorých je dôležitá aplikácia konkrétnych osobitných právnych predpisov, ako je napríklad TČ legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa §233a TZ. Takto upravená klasifikácia trestných činov by mohla kvantitatívne vyzeráť takto:

Hlava	Čo aj z nedbanlivosti	Čo aj z hrubej nedbanlivosti	Z nedbanlivosti	Z hrubej nedbanlivosti
1.	3 TČ	X	8 TČ	X
2.	X	X	X	X
3.	2 TČ	X	X	X
4.	1 TČ	X	X	2 TČ
5.	X	X	2 TČ	X
6.	1 TČ (§ 298)	6 TČ	2 TČ (§ 285, § 288)	3 TČ
7.	X	X	1 TČ	X
8.	X	X	1 TČ (§ 327)	1 TČ
9.	2 TČ	X	X	X
10.	X	4 TČ	X	X
11.	X	5 TČ	X	1 TČ
12.	X	X	X	X

Tabuľka č. 2

Navrhovaná kvantita nedbanlivostných skutkových podstát Trestného zákona

V nadväznosti na už uvedené a s ohľadom na systematiku Trestného zákona platí, že najviac chránené záujmy by mali byť uvedené skôr v poradí hláv osobitnej časti Trestné-

ho zákona. Preto by sme pri TČ proti životu a zdraviu ponechali zodpovednosť aj za „obyčajnú“ nedbanlivosť. Naopak, pri TČ uvedených v neskorších hlavách osobitnej časti Trestného zákona podľa nás nepostačuje „obyčajná“ nedbanlivosť, ale je potrebná hrubá nedbanlivosť. Inak povedané, pri zapracovaní konceptu hrubej nedbanlivosti do trestnej politiky by malo platiť nasledujúce výkladové pravidlo: *čím neskoršia hlava osobitnej časti Trestného zákona, tým väčšia potreba nahradenia „obyčajnej nedbanlivosti“ hrubou nedbanlivosťou pre vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti voči páchatelovi*.

V spojitosti so zavedením hrubej nedbanlivosti do Trestného zákona by sme zaviedli aj nemožnosť uloženia nepodmienečného trestu odňatia slobody pri nedbanlivostnom TČ spáchanom z „obyčajnej“ nedbanlivosti, ak ním nebola spôsobená smrť. Ak by bol nedbanlivostný TČ spáchaný z hrubej nedbanlivosti, tak by existovala možnosť uložiť akýkoľvek druh a výmeru trestu. Legislatívne by to mohlo byť ukotvené v Trestnom zákone v nasledujúcom znení:

§ 46a

Nepodmienečný trest odňatia slobody môže súd udeliť iba za úmyselný trestný čin, ibaže by následkom spáchania nedbanlivostného trestného činu bolo spôsobenie smrti alebo bol nedbanlivostný trestný spáchaný z hrubej nedbanlivosti.

Tento variant má určite pozitívum, keďže nepodmienečný trest odňatia slobody, ktorý je z povahy vecí najciteľnejšou sankciou, by mal byť udelený iba vtedy, ak to je nevyhnutné, a teda podmienky nevyhnutnosti na ukladanie tohto trestu by sa zvýšili práve aj v konformite s princípom *ultima ratio*. Na druhej strane by tento legislatívny návrh pravdepodobne zvýšil nároky na dokazovanie orgánom činným v trestnom konaní a zároveň by bolo potrebné uvažovať o zrušení, resp. modifikácii zásady obligatórneho uloženia trestu odňatia slobody vyjadrenej v § 34 ods. 6 Trestného zákona.

Zaujímavým legislatívnym riešením by mohla byť aj úplne iná koncepcia (druhý variant) budúcej právnej úpravy Trestného zákona, podľa ktorej by všetky nedbanlivostné trestné činy bolo možné spáchať nielen v bežnej forme vedomej či nevedomej nedbanlivosti, ale aj vo forme hrubej nedbanlivosti. Práve hrubá nedbanlivosť by v tomto prípade slúžila ako osobitný kvalifikačný znak, ktorý by predstavoval jedinou možnosť, ako nedbanlivostný trestný čin posúdiť vo forme kvalifikovanej skutkovej podstaty. V prípade, ak by páchatel konal len v rámci obyčajnej nedbanlivosti (či už vedomej alebo nevedomej), bolo by možné skutok posúdiť výlučne ako základnú skutkovú podstatu trestného činu, bez možnosti jeho kvalifikácie v rámci kvalifikovanej skutkovej podstaty TČ.

Ak vezmeme do úvahy, že kriminalizácia nedbanlivostných skutkových podstát TČ by mala byť skôr výnimkou než pravidlom, tak v tomto prípade je vhodné pozrieť sa na možnosť implementácie hrubej nedbanlivosti do nášho trestnoprávneho poriadku v rámci prvého nami uvádzaného variantu, práve za účelom obmedziť neprimerané sankcionovanie ako také.

Aké ďalšie dôsledky (okrem sankčných dôsledkov) by bolo možné po prijatí (legislatívnom prijatí alebo prebratí doktrínálnych názorov pri jej nelegislatívnom ukotvení) hrubej nedbanlivosti pocítiť v aplikačnej praxi? Jedným z dôsledkov prijatia hrubej nedbanlivosti môže byť špecifické uplatnenie tzv. materiálneho znaku alebo materiálneho korektívu pri TČ spáchaných hrubou nedbanlivosťou, a to práve preto, lebo pri aplikácii tohto inštitútu sa pozerá na tieto kritériá: (i) spôsob vykonania činu; (ii) následky činu; (iii) okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný; (iv) miera zavinenia; (v) pohnútka páchatel'a.⁴⁹ Až pri troch kritériách, teda pri okolnostiach, za ktorých bol čin spáchaný, miere zavinenia a pohnútku páchatel'a, by musela byť skúmaná hrubá nedbanlivosť versus „obyčajná“ nedbanlivosť. Pričom by sa dalo prísť k záveru, že ak by sa vytvoril pomyselný dvojkoľajový systém intenzity nedbanlivosti („obyčajná“ nedbanlivosť a hrubá nedbanlivosť), tak v prípadoch, keď by hrubá nedbanlivosť bola súčasťou skutkových podstat TČ, tak by sa materiálny znak aplikoval rovnako, ako to bolo doteraz, pri tých skutkových podstatách TČ, pre ktoré stačila doteraz iba „obyčajná“ nedbanlivosť. Ak by však bol čin spáchaný hrubou nedbanlivosťou, na ktorého spáchanie by stačila iba „obyčajná“ nedbanlivosť, išlo by o situáciu, ktorá by práve mohla (nemusela) zakladať okolnosť vylučujúcu aplikáciu materiálneho znaku, najmä v prípadoch, ak zhodnotenie ostatných kritérií by bolo v rovnováhe.

Na druhej strane je potrebné uvedomiť si, že TČ porušenia reštriktívneho opatrenia z hrubej nedbanlivosti podľa § 417b TZ je prečinom aj vo svojej základnej skutkovej podstate (ods. 1) aj vo svojej kvalifikovanej skutkovej podstate (ods. 2). Z tohto dôvodu je nutné skúmať možnosť uplatnenia materiálneho korektívu (znaku) v zmysle § 10 ods. 2 TZ, podľa ktorého nejde o prečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný (objektívne kritériá), mieru zavinenia a pohnútku páchatel'a (subjektívne kritériá) je jeho závažnosť nepatrná. V prípade hodnotenia subjektívnych kritérií je kľúčovým kritériom miera zavinenia, keďže ohľadom kritéria pohnútky ako dôvodu (motívu) páchatel'a pre páchanie trestného činu, je pri nedbanlivostných trestných činoch možné ťažko uvažovať. Mieru zavinenia je nutné hodnotiť z hľadiska dvoch momentov. Prvý moment, ktorý znižuje závažnosť činu, je, že nejde o úmyselný trestný čin. Avšak, druhý moment, ktorý môže zvyšovať závažnosť činu, je, že nejde o „obyčajnú“ nedbanlivosť, ale hrubú nedbanlivosť, čím sa dostávame do určitej rovnováhy, ktorá nám ešte nie je schopná jednoznačne určiť, či (ne)pôjde o prečin.

Platí, že všetky spomínané kritériá v § 10 ods. 2 TZ „vždy treba posúdiť zvlášť aj v ich vzájomných súvislostiach, pričom záver je vždy nevyhnutné urobiť na základe vzájomných súvislostí predmetných kritérií.“⁵⁰ Inak povedané, nie je možné automaticky vytvoriť záver, že predmetný skutok naplňajúci všetky formálne znaky skutkovej podstaty trestného činu porušenia reštriktívneho opatrenia z hrubej nedbanlivosti podľa § 417b

⁴⁹ BURDA, E. Kritériá uplatňovania princípu ultima ratio. In *Trestné právo ako ultima ratio – hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2016, s. 26.

⁵⁰ BURDA, E. Kritériá uplatňovania princípu ultima ratio. In *Trestné právo ako ultima ratio – hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2016, s. 25.

TZ naplňa aj materiálny znak (závažnosť činu vyššiu ako nepatrnú) len na základe toho, že bol spáchaný z hrubej nedbanlivosti. A to aj napriek tomu, že samotná hrubá nedbanlivosť predstavuje sama osebe dekriminalizačný prvok. Prijatím opačného názoru by sme dospeli k výkladu *contra legem* ustanovenia § 10 ods. 2 TZ, ak by sme ako nový limit pre neuplatnenie § 10 ods. 2 TZ stanovili „*hrubú nedbanlivosť*“. Aj samotný zákonodarcu v ustanovení § 10 ods. 2 TZ formuluje kritérium „miera zavinenia“ (ale aj ostatné kritériá) široko, aby bolo možné prihliadať na všetky osobitosti prípadov, čo správne zvyšuje individualizáciu posudzovania rôznorodosti prípadov, ktoré nastávajú v aplikačnej praxi. Nie každý prípad trestného činu porušenia reštriktívneho opatrenia z hrubej nedbanlivosti podľa § 417b TZ bude rovnako závažný – závažnosť bude nutné hodnotiť z hľadiska aj ďalších objektívnych kritérií.

Obdobne nie je možné automaticky vytvoriť záver o nemožnosti uplatnenia materiálneho korektívu pri trestnom čine porušenia reštriktívneho opatrenia z hrubej nedbanlivosti podľa § 417b ods. 1, 2 TZ len preto, že už ide o kvalifikovanú skutkovú podstatu trestného činu. Opätovne by sme totiž vytvárali nový limit pre (ne)uplatnenie § 10 ods. 2 TZ, ktorý by nemal svoje zákonné ukotvenie.

Uvedené názory je možné vzťahovať *mutatis mutandis* aj na budúce trestné činy vyžadujúce pre svoje naplnenie hrubú nedbanlivosť.

Rámcový príklad, kde by mohol byť uplatnený materiálny korektív, môže byť, ak podnikateľ s elektronickými hračkami z hrubej nedbanlivosti (miera zavinenia) exportuje 5 kusov dronov s GPS navigáciou do tretej (sankčnej) krajiny v hodnote tesne nad 10 000 €. Išlo o rutinnú obchodnú transakciu bez pokusu o zatajenie, drony boli pri exporte otvorene deklarované ako „*amatérska dronová elektronika*“ (spôsob vykonania činu). Podnikateľ predáva amatérsku elektroniku 15 rokov, avšak s dronmi začal nedávno a nemá právne poradenstvo, pričom sa spoliehal na dodávateľa, že mu dodá „*čisto*“ civilné výrobky dronov (okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný). Drony skončili u súkromných nadšencov pre lietanie v tretej (sankčnej) krajine, nie u vojenských alebo teroristických skupín (následok činu).

Záver a priestor na diskusiu

Bezpochyby platí, že trestné právo je najrepresívnejšie právne odvetvie a každú možnú legislatívnu zmenu, ktorá by mala viesť ku zníženiu kriminalizácie, považujeme za žiaducu. To, či je niečo žiaduce, ešte neznamená, že to bude v aplikačnej praxi efektívne.

Vo všeobecnosti je otázne, aká je úloha nedbanlivostných skutkových podstat, kedy sa dá argumentovať, že jedna z primárnych funkcií trestného práva a trestu je generálna prevencia. Všeobecné odstrašenie je pri nedbanlivostných skutkových podstatách do značnej miery obmedzené. Potenciálny páchatel môže byť iba s ťažkosťami odstrašený niečím, čo (pri vedomej nedbanlivosti) spáchať nechce a dúfa, že nespácha alebo ani nevie (pri nevedomej nedbanlivosti), že spáchať mal. A následná sankcia, ktorej úlohou by malo byť páchatel'a aj napraviť, môže byť neprimerane prísna, keď sa trestá práve nevedomosť, respektíve konanie bez úmyslu. Koniec koncov, je potrebné vrátiť sa

k dvom Beccariovým myšlienkam: čím rýchlejšie a istejšie je potrestanie, tým je spravodlivejšie a účinnejšie ako odstrašujúca trestná sadzba,⁵¹ a trestné právo by malo byť používané len vo vzťahu k najvážnejším porušeniam spoločenských noriem.⁵²

Ak vezmeme do úvahy, že kriminalizácia nedbanlivostných skutkových podstat by mala byť skôr výnimkou než pravidlom, tak v tomto prípade implementácia hrubej nedbanlivosti do nášho trestnoprávneho poriadku má za účel obmedziť neprimerané sankcionovanie ako také. A teda v ideálnom právnom poriadku nastaviť systém, v ktorom je sankcionovanie „obyčajnej“ nedbanlivosti raritou.

Z pohľadu *de lege ferenda* možno považovať zavedenie hrubej nedbanlivosti za krok správnym smerom, najmä ak bude sprevádzané dôsledným metodickým vedením a jasnými výkladovými pravidlami.

Preto bude nevyhnutné, aby zavedenie hrubej nedbanlivosti bolo sprevádzané nielen legislatívnou precíznosťou, ale aj trvalým odborným dialógom a praktickým vyhodnocovaním jej účinkov v našom právnom poriadku.

Summa summarum, predkladaný príspevok sa zamerail na zodpovedanie otázky, či je hrubá nedbanlivosť samostatnou formou zavinenia v trestnom práve alebo len kvalitatívne intenzívnejšou podobou vedomej či nevedomej nedbanlivosti. Na základe rozboru právnej doktríny, judikatúry a pripravovaných legislatívnych návrhov v SR a ČR, ako aj s prihliadnutím na požiadavky práva EÚ, možno uzavrieť, že hrubá nedbanlivosť nepredstavuje novú formu zavinenia. Ide skôr o vyšší stupeň intenzity existujúcej vedomej alebo nevedomej nedbanlivosti, ktorého určenie má zásadný význam z hľadiska trestnoprávneho postihu a naplnenia princípu *ultima ratio*.

Príspevok zároveň ukázal, že zavedenie tohto konceptu do právneho poriadku môže zvýšiť predvídateľnosť práva, zabezpečiť väčšiu proporcionalitu postihov a prispieť k zosúladeniu s právom EÚ. Z analýzy konkrétnych prípadov českej judikatúry vyplynulo, že správne uchopenie pojmu hrubej nedbanlivosti je možné len vtedy, ak sa dôsledne posudzujú subjektívne aj objektívne prvky zavinenia.

Vyjadrujeme názor, že kľúčové otázky nastolené v úvode boli zodpovedané: prístup českej súdnej praxe, ktorý považuje hrubú nedbanlivosť za intenzívnejšiu podobu oboch foriem nedbanlivosti, bol označený za vhodnejší. Súčasne však príspevok upozornil na niektoré problematické formulácie v legislatívnych návrhoch SR, napr. použitie výrazu „obzvlášť ľahostajný“, ktorý môže vyvolávať dojem, že ide o novú alebo špecifickú formu úmyslu, a preto by sme odporučili nahradenie tohto nepresného pojmu. Cieľom tejto práce bolo aj vytýčiť, či dokážeme identifikovať hrubú nedbanlivosť, či dokazovanie hrubej nedbanlivosti bude v aplikačnej praxi špecifické a či nebudú mať iba orgány činné v trestnom konaní pocit, že sa niečo gramaticky zmenilo, ale situácia ostala úplne rovnaká. Odpoveď najmä na poslednú otázku vie zodpovedať až uchopenie pojmu hrubá nedbanlivosť aplikačnou praxou. Čo však už teraz platí, je fakt, že hrubá nedbanlivosť bude mať (a už by mala aj mať bez jej legislatívneho zakotvenia) dosah aj na sankcionovanie, čo by sa malo prejavovať vo vyhodnocovaní miery zavinenia ako kritéria pri výbere druhu

⁵¹ BECCARIA, C. XIX. *Protezza della pena*. In *Dei delitti e delle pene*. Livorno : Coltellini, 1764.

⁵² BECCARIA, C. II. *Dei delitti*. In *Dei delitti e delle pene*. Livorno : Coltellini, 1764.

a výmery trestu v zmysle § 34 ods. 6 TZ – a to takým spôsobom, že ak bol skutok spáchaný z hrubej nedbanlivosti, tak by mal byť sankcionovaný prísnejšie, i keď by na vyhovenie trestnej zodpovednosti stačila iba „obyčajná“ nedbanlivosť.

Priestor na diskusiu poskytuje najmä otázka, ako presne stanoviť hranicu medzi nepriamym úmyslom, hrubou vedomou nedbanlivosťou a „obyčajnou“ vedomou nedbanlivosťou. Táto hranica je a môže byť v aplikačnej praxi často nejasná, čo predstavuje jednak výzvu pri dokazovaní zavinenia v rámci trestného konania a jednak výzvu pre trestného zákonodarcu. V tejto súvislosti zostáva aj otvorené, do akej miery by mala byť hrubá nedbanlivosť legislatívne zohľadnená pri jednotlivých skutkových podstatách, a ako zabezpečiť, aby nedošlo k neprimeranému rozšíreniu trestnej represie voči jednotlivcom.

Limity príspevku môžu spočívať najmä v tom, že sa opiera prevažne o českú judikaturu, keďže slovenská rozhodovacia prax v tejto oblasti absentuje. Rovnako sa príspevok zameriava najmä na teoretickú a systematickú analýzu, pričom by bolo vhodné v budúcnosti doplniť výskum aj o kvantitatívnu analýzu konkrétnych rozhodnutí, kde by sa hodnotila aplikačná prax súdov v podmienkach SR o hrubej nedbanlivosti po jej legislatívnom ukotvení.

Literatúra

- BAUMANN, J., WEBER, U., MITSCH, W. *Strafrecht Allgemeiner Teil*. 11. vyd. Bielefeld : Giesecking, 2003
- BECCARIA, C. XIX. *Protezza della pena*. In *Dei delitti e delle pene*. Livorno : Coltellini, 1764
- BELEŠ, A. Trestný čin poškodzovania veriteľa: komparatívny pohľad. In *Právnik*. Roč. 7/2019
- BEZOUŠKA, P. Náhrada nemajetkové újmy. § 2971. In Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Záväzkové právo. Zvláštni část (§ 2055 – 3014). Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2014. [online CH BECK CZ]
- BURDA, E., BELEŠ, A., EORKO, J., MIHÁLIK, S. *Trestná zodpovednosť*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022
- BURDA, E. Kritériá uplatňovania princípu ultima ratio. In *Trestné právo ako ultima ratio – hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2016
- ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., STRÉMY, T., TURAY, L. a kol. *Zásady trestného práva v teórii a praxi*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2022
- FANNING, J. *Mental Capacity as a Concept in Negligence: Against an Insanity Defence*. In *Psychiatry, Psychology and Law* [online]. Roč. 24, 2017, č. 5
- HAVRLENTOVÁ, D. a kol. *Psychológia pre právnikov*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2021
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 4. vyd. Praha : Leges, 2014
- KÁDEK, P. Několik poznámek k právní odpovědnosti ve zdravotnictví. In *Risks and safety in rapidly changing world: Materials of the VI international scientific conference*, 2018
- KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2012
- MENCEROVÁ, I. Úmyselné zavinenie. § 15. In BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon I*. Praha : C. H. Beck, 2010. [online CH BECK SK]
- MOORE, M., HURD, H. *Punishing the awkward, the stupid, the weak and the selfish: The culpability of negligence*. In *Criminal Law and Philosophy*. Roč. 5, 2011, č. 2
- PROVAZNÍK, J. Nedbalost. § 16. In ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2020. [online CH BECK CZ]
- ROSEN, G. The Problem of Pure Negligence. In RODRIGUEZ-BLANCO, V., PAVLAKOS, G. (eds.) *Agency, Negligence and Responsibility*. Cambridge : Cambridge University Press, 2021
- SAYRE, F. *Mens rea*. In *Harvard Law Review*. 1932, roč. 45, č. 7

- SOLNÁR, V. *Základy trestní odpovědnosti*. Praha : Academia, 1972
- STARK, F. *Culpable Carelessness: Recklessness and Negligence in the Criminal Law*. Cambridge : Cambridge University Press, 2016
- ŠÁMAL, P. Nedbalost. § 16. In ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2023. [online CH BECK CZ]
- ŠÁMAL, P. Několik poznámek k úpravě zavinění v rekodifikaci trestního práva hmotného v České republice. In *Trestné právo na prahu 3. tisícročia*. Košice : UPJŠ, 2003
- ŠAMKO, P. Další novela Trestného zákona, zavinění z hrubé nedbanlivosti a ľahostajnosť k následku trestného činu. In *Právne listy*. [online]. [2025-05-25]
- R 45/1965
- R 6/1988
- RČ 15/2021
- Rozsudok SDEÚ vo veci Intertanko C-308/06 (03. 06. 2008)
- Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 1596/2014
- Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 622/2011
- Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 756/2016
- Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 827/2012
- Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 5 Tdo 903/2023
- Uznesenie Najvyššieho súdu ČR pod sp. zn. 7 Tdo 289/2020
- NR SR. Novela zákona, parlamentná tlač 659. [online]. [2025-05-25] <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=10149>
- NR SR. Novela zákona, parlamentná tlač 1528. [online]. [2025-05-25] <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=527157>
- NR SR. Novela zákona, parlamentná tlač 1528. [online]. [2025-05-25] <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230>